

Міністерство освіти і науки України

Національний університет «Києво-Могилянська академія»

Факультет економічних наук

Кафедра економічної теорії

Кваліфікаційна робота

освітній ступінь – бакалавр

на тему: **«Особливості інвестиційної діяльності у країнах, які воюють»**

Виконав: студент 4-го року навчання,

Спеціальність:

051 «Економіка»

Бережнюк Кирило Ігорович

Науковий керівник Мельник О.М.,
доктор економічних наук, професор

Рецензент Бойко О.М.,
Кандидат економічних наук, с.н.с.

Кваліфікаційна робота захищена
з оцінкою _____

Секретар ЕК _____

« ____ » _____ 20 ____ р.

ЗМІСТ

ВСТУП.....	3
РОЗДІЛ 1. ТЕОРЕТИЧНІ ЗАСАДИ ДОСЛІДЖЕННЯ ІНВЕСТИЦІЙНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ В УМОВАХ ВІЙНИ.....	6
1.1. Сутність та значення інвестиційної діяльності для економіки	6
1.2. Форми інвестиційної діяльності та їх особливості в умовах кризових ситуацій	12
1.3. Напрями інвестицій в період воєнних конфліктів.....	15
РОЗДІЛ 2. СВІТОВИЙ ДОСВІД ІНВЕСТИЦІЙНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ У КРАЇНАХ З ВОЄННИМИ КОНФЛІКТАМИ.....	18
2.1. Порівняння особливостей інвестиційної діяльності в країнах, де йде війна, та країнах без війни	18
2.2. Успішні кейси залучення інвестицій у країнах із воєнними конфліктами	21
2.3. Проблемні кейси: аналіз невдач та їх причини.....	24
РОЗДІЛ 3. ОСОБЛИВОСТІ ІНВЕСТИЦІЙНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ В УКРАЇНІ ТА ПОРАДИ НА ОСНОВІ ВРАХУВАННЯ ІСНУЮЧОГО МІЖНАРОДНОГО ДОСВІДУ.....	30
3.1. Стан інвестиційного клімату в Україні в умовах війни.....	30
3.2. Вплив воєнних дій на інвестиційну діяльність: виклики та можливості	36
3.3. Уроки для України: врахування успішного міжнародного досвіду	39
ВИСНОВКИ	44
СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ	47
ДОДАТКИ.....	Помилка! Закладку не визначено.

ВСТУП

Актуальність теми. У сучасному світі воєнні конфлікти залишаються значним чинником, що впливає на економічні процеси, зокрема на інвестиційну діяльність. Країни, які перебувають у стані війни, стикаються з унікальними викликами: руйнуванням інфраструктури, нестабільністю політичної та економічної ситуації, зниженням довіри інвесторів. Водночас саме інвестиції можуть стати ключовим інструментом для відновлення економіки та забезпечення її стійкості. Вивчення особливостей інвестиційної діяльності в таких умовах є актуальним, оскільки дозволяє виявити ефективні стратегії залучення капіталу, оцінити ризики та можливості, а також адаптувати міжнародний досвід до реалій України, яка з 2014 року, а особливо з 2022 року, перебуває в умовах війни. Аналіз інвестиційних процесів у країнах, що воюють, має практичне значення для розробки дієвих економічних політик та забезпечення сталого розвитку.

Мета дослідження полягає у визначенні особливостей інвестиційної діяльності в країнах, які перебувають у стані війни, та розробці рекомендацій для України на основі світового досвіду.

Завдання дослідження:

1. Визначити суть і значення інвестиційної діяльності для економічного розвитку країн.
2. Проаналізувати форми інвестиційної діяльності та їх особливості в умовах кризових ситуацій, спричинених війною.
3. Дослідити основні напрями інвестицій у період воєнних конфліктів.
4. Вивчити світовий досвід інвестиційної діяльності в країнах, що перебувають у стані війни.
5. Оцінити стан інвестиційного клімату в Україні в умовах війни.
6. Провести порівняльний аналіз інвестиційної діяльності в країнах із воєнними конфліктами та країнах із мирною економікою.

7. Виявити виклики та можливості, які впливають на інвестиційну діяльність у період воєнних дій.

8. Проаналізувати успішні кейси залучення інвестицій у країнах із воєнними конфліктами.

9. Дослідити проблемні кейси інвестиційної діяльності, визначивши причини невдач.

10. Сформулювати рекомендації для України на основі міжнародного досвіду.

Об’єкт дослідження – інвестиційна діяльність у країнах, які перебувають у стані війни.

Предмет дослідження – особливості, форми, напрями та результати інвестиційної діяльності в умовах воєнних конфліктів, а також можливості їх застосування в Україні.

Методи дослідження. Для досягнення поставленої мети використано комплекс методів:

- теоретичний аналіз і синтез – для вивчення сутності інвестиційної діяльності та її значення;
- порівняльний аналіз – для зіставлення інвестиційних процесів у країнах із воєнними конфліктами та мирними економіками;
- кейс-метод – для аналізу успішних і проблемних прикладів залучення інвестицій;
- статистичний аналіз – для оцінки інвестиційного клімату та динаміки інвестицій;
- системний підхід – для узагальнення міжнародного досвіду та формування рекомендацій для України.

Дослідження базується на аналізі наукової літератури, статистичних даних, звітів міжнародних організацій, а також практичних кейсів, що дозволяють комплексно оцінити особливості інвестиційної діяльності в умовах війни.

Структур роботи. У першому розділі досліджуються теоретичні засади інвестиційної діяльності в умовах війни, зокрема її сутність, форми, значення для економіки, а також напрями інвестування під час воєнних конфліктів.

Другий розділ присвячено аналізу світового досвіду інвестиційної діяльності у країнах із воєнними конфліктами. В ньому наведено порівняльну характеристику інвестиційної активності в мирних та воюючих країнах, розглянуто успішні приклади залучення інвестицій, а також проаналізовано проблемні кейси і причини їхніх невдач.

У третьому розділі аналізується сучасний стан інвестиційного клімату в Україні в умовах війни, визначаються виклики та можливості, а також пропонуються практичні рекомендації щодо залучення інвестицій на основі врахування міжнародного досвіду.

Робота містить список використаних джерел та додатки.

РОЗДІЛ 1. ТЕОРЕТИЧНІ ЗАСАДИ ДОСЛІДЖЕННЯ ІНВЕСТИЦІЙНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ В УМОВАХ ВІЙНИ

1.1. Сутність та значення інвестиційної діяльності для економіки

Інвестиційна діяльність є одним із ключових елементів економічного розвитку будь-якої країни. Вона забезпечує залучення капіталу для створення нових виробничих потужностей, модернізації економіки, підвищення конкурентоспроможності та забезпечення сталого зростання. Якщо розглядати країни, що перебувають у стані війни, інвестиційна діяльність набуває ключового значення, оскільки від її ефективності залежить не лише економічна стабільність, а й можливість відновлення після конфлікту. У цьому розділі розглядаються поняття інвестицій та інвестиційної діяльності, їхня роль у розвитку національної економіки погляди різних шкіл на економічну діяльність загалом, а також макро- та мікроекономічне значення.

Інвестиції – це вкладення капіталу з метою отримання економічної вигоди або соціального ефекту в майбутньому. Згідно з Законом України "Про інвестиційну діяльність", інвестиції визначаються як усі види майнових та інтелектуальних цінностей, що вкладаються в об'єкти підприємницької та інших видів діяльності для отримання прибутку або досягнення соціального ефекту [2].

З огляду на стратегічну роль інвестицій у забезпеченні економічного зростання, особливо в умовах війни, доцільно проаналізувати основні теоретичні підходи до економічного розвитку. Розуміння класичних, неокласичних, кейнсіанських та сучасних концепцій дозволяє не лише оцінити вплив зовнішніх викликів на економічну динаміку, але й обґрунтувати потребу у стимулюванні інвестиційної активності як одного з ключових механізмів відновлення. Саме в цьому контексті розгляд загальних теоретичних засад економічного розвитку набуває особливого значення, формуючи основу для подальшого аналізу інвестиційної діяльності.

Класичний підхід, сформований у працях Адама Сміта, Давіда Рікардо та Джона Стюарта Мілля, наголошує на ролі ринкових механізмів як основних регуляторів економічної діяльності. Центральною ідеєю цього підходу є концепція «невидимої руки ринку», яка передбачає, що особиста вигода, до якої прагнуть суб'єкти економіки, врешті сприяє загальному добробуту [3]. Зазначений підхід акцентує увагу на значенні нагромадження капіталу, розподілу ресурсів і міжнародної торгівлі як основних рушіїв економічного зростання.

Неокласичний підхід, що розвинувся наприкінці XIX століття, робить акцент на ролі раціональної поведінки економічних суб'єктів, які приймають рішення на основі аналізу витрат і вигод. Зазначений підхід підкреслює значення ефективного використання ресурсів, рівноваги між попитом і пропозицією та технологічного прогресу як ключових чинників розвитку. У межах неокласичної парадигми формуються моделі зростання, такі як модель Солоу, які наголошують на важливості довгострокових факторів, зокрема рівня заощаджень, інвестицій у людський капітал і технологічних інновацій [4].

Кейнсіанський підхід, запропонований Джоном Мейнардом Кейнсом у першій половині XX століття, змінює акценти, наголошуючи на ролі державного втручання в економіку. Згідно з цією теорією, ринкові механізми не завжди забезпечують повну зайнятість і стабільність, що потребує активної участі держави у стимулюванні сукупного попиту через фіскальну та монетарну політику. Особливу увагу приділяють циклічності економічного розвитку та необхідності запобігання кризовим явищам шляхом впровадження антикризових заходів [5]. У сучасних умовах, коли Україна стикається із серйозними викликами внаслідок агресії РФ, кейнсіанські принципи набувають особливої актуальності, адже забезпечення макроекономічної стабільності та підтримка стратегічних галузей економіки вимагають державної підтримки.

Сучасні підходи до економічного розвитку відзначаються багатогранністю та інтеграцією різних теоретичних концепцій, включають інституційні, еволюційні, неоінституційні та інші підходи, які наголошують на значенні як ринкових, так і позаринкових механізмів у забезпеченні сталого розвитку. Інституційні теорії підкреслюють роль ефективних інститутів у створенні сприятливого середовища для економічної діяльності, тоді як еволюційні моделі акцентують на динамічних процесах технологічних і структурних змін. У сучасній економічній науці, попри багатогранність і динамізм теоретичних підходів, можна прослідкувати їхнє походження від фундаментальних концепцій, які сформували основи економічного мислення. Класичний, неокласичний та кейнсіанський підходи стали базисом для розвитку сучасних теорій, що враховують інституційні, технологічні та глобалізаційні виклики.

О. Сологуб визначає економічну стабільність як [5, с.87] «врівноважений, збалансований стан економічних, фінансових і соціальних ресурсів підприємства, а також їх взаємозв'язків у межах виробничо-збутової системи, що забезпечує стабільні умови для її відтворення, у тому числі за наявності внутрішніх і зовнішніх несприятливих впливів, що досягається за допомогою здійснення спеціалізованого комплексу різнопланових фінансово-економічних і організаційних заходів з алгоритмом відповідних дій.»

Н. Любченко характеризує стабільність економіки, як [3, с.25] «стан, обумовлений сукупністю властивостей найважливіших складових елементів суб'єкта господарювання: виробничої діяльності, організаційної роботи, фінансово-грошового обігу, матеріально-технічної бази, ресурсного забезпечення, кадрового та інтелектуального потенціалів».

Досвід провідних економік світу демонструє, що ключовими факторами успіху є стратегічне планування, підтримка інновацій та ефективна державна політика. Однак, кожна країна має свій унікальний шлях, який формувався під впливом історичних, політичних та соціально

- ЕКОНО

Зважаючи на це, аналіз міжнародного досвіду є необхідним для пошуку

найбільш ефективних рішень, які сприятимуть відновленню та зростанню національної економіки України в умовах глобальних викликів та протистояння агресії РФ.

Інвестиційна діяльність, у свою чергу, охоплює сукупність практичних дій, спрямованих на організацію, фінансування, реалізацію та управління інвестиційними проєктами. Вона включає такі етапи:

- визначення об'єктів інвестування;
- розробка інвестиційних проєктів;
- залучення фінансових ресурсів;
- реалізація та контроль за виконанням проєктів [16].

Інвестиційна діяльність поділяється на кілька видів залежно від джерел фінансування, форм вкладень та цілей. Основні види інвестицій наведено в таблиці 1.1. (дивитись у додатках), яка містить класифікацію інвестицій за основними ознаками — об'єктом, джерелом, терміном і метою вкладення.

Таблиця 1.1

Інвестиційна діяльність є складним процесом, що залежить від економічного, політичного та соціального середовища. У країнах, які перебувають у стані війни, цей процес ускладнюється через підвищені ризики, нестабільність і руйнування інфраструктури.

Для розвитку національної економіки інвестиції грають важливу роль, оскільки вони забезпечують:

- Економічне зростання: інвестиції сприяють збільшенню обсягів виробництва, створенню нових робочих місць і підвищенню рівня життя населення.
- Технологічний прогрес: вкладення в дослідження, розробки та інновації дозволяють модернізувати економіку та підвищувати її конкурентоспроможність.

- Структурні зміни: інвестиції сприяють розвитку пріоритетних галузей, таких як енергетика, інфраструктура чи ІТ-сектор, що змінює структуру економіки.
- Соціальний розвиток: фінансування освіти, охорони здоров'я та інших соціальних сфер підвищує якість людського капіталу [1].

У країнах із воєнними конфліктами інвестиції стають інструментом відновлення зруйнованої інфраструктури та підтримки економічної стабільності. Наприклад, вкладення в енергетичну інфраструктуру можуть зменшити залежність від імпорту енергоносіїв, а інвестиції в агропромисловий комплекс – забезпечити продовольчу безпеку.

Основні ефекти від інвестиційної діяльності для національної економіки:

1. Збільшення валового внутрішнього продукту (ВВП).
2. Підвищення зайнятості населення.
3. Зростання податкових надходжень до державного бюджету.
4. Розвиток експортного потенціалу.
5. Зміцнення міжнародних економічних зв'язків [12].

На макроекономічному рівні інвестиції забезпечують фінансування механізму розвитку економіки країни. Відповідно до міжнародного досвіду, для стабільного економічного зростання інвестиції мають бути на рівні 15–30 % валового національного продукту (ВНП), що забезпечується відповідними рівнями заощаджень.

Інвестиції є рушійною силою економічного зростання та стабільності. Вони впливають на ключові макроекономічні показники, такі як ВВП, рівень інфляції, платіжний баланс і державний бюджет. Основні аспекти макроекономічного значення інвестицій:

- Мультиплікативний ефект. Інвестиції в одну галузь стимулюють розвиток суміжних секторів. Наприклад, будівництво нової фабрики створює попит на будівельні матеріали, транспортні послуги та робочу силу.
- Стабілізація економіки. У періоди криз або воєнних конфліктів інвестиції можуть пом'якшувати економічний спад, забезпечуючи приплив капіталу та підтримуючи виробничі потужності.
- Зміцнення валютного курсу. Іноземні інвестиції сприяють притоку валюти, що стабілізує національну валюту та покращує платіжний баланс [25].

У контексті країн, що воюють, макроекономічне значення інвестицій зростає, оскільки вони допомагають компенсувати втрати від руйнувань і підтримувати функціонування економіки. Наприклад, за даними Світового банку, країни, що отримували іноземні інвестиції під час конфліктів, демонстрували швидше економічне відновлення порівняно з тими, що поклалися лише на внутрішні ресурси. Вплив інвестицій на макроекономічні показники показано у таблиці 1.2. (дивитись у додатках), що пояснює стратегічну роль інвестицій у забезпеченні сталого розвитку економіки.

Таблиця 1.2

На мікроекономічному рівні інвестиції впливають на діяльність окремих підприємств, домогосподарств і галузей. Вони сприяють підвищенню ефективності бізнес-процесів, конкурентоспроможності компаній і добробуту громадян. Основні аспекти мікроекономічного значення:

- Модернізація виробництва. Інвестиції дозволяють підприємствам оновлювати обладнання, впроваджувати нові технології та знижувати собівартість продукції.
- Зростання прибутковості. Вкладення в маркетинг, інновації чи розширення виробництва підвищують доходи компаній.
- Покращення умов праці. Інвестиції в людський капітал (навчання, підвищення кваліфікації) сприяють зростанню продуктивності працівників.

- Підвищення добробуту домогосподарств. Інвестиції в соціальну сферу, такі як житлове будівництво чи охорона здоров'я, покращують якість життя населення [27].

У воєнний період мікроекономічне значення інвестицій проявляється у підтримці малого та середнього бізнесу, який часто є основою економічної активності. Наприклад, мікрокредити для підприємців у зонах конфлікту дозволяють відновити діяльність і забезпечити самозайнятість.

Таким чином, інвестиційна діяльність має багатогранне значення для економіки. На макроекономічному рівні вона забезпечує зростання ВВП, стабільність і міжнародну конкурентоспроможність, а на мікроекономічному – сприяє розвитку окремих підприємств і добробуту громадян. У країнах, що перебувають у стані війни, інвестиції стають критично важливими для відновлення економіки, пом'якшення наслідків конфлікту та створення основи для сталого розвитку.

1.2. Форми інвестиційної діяльності та їх особливості в умовах кризових ситуацій

Інвестиційна діяльність — це комплекс дій, спрямованих на вкладання капіталу з метою його збереження та примноження у формі прибутку або іншого економічного ефекту. Вона охоплює не лише фінансові трансакції, а й процеси підготовки, реалізації, управління та контролю інвестиційних проєктів. У широкому розумінні інвестиційна діяльність виступає рушієм економічного розвитку, оскільки забезпечує оновлення основного капіталу, створення нових робочих місць, технологічне зростання і зростання конкурентоспроможності національної економіки.

У структурі інвестиційної діяльності особливе місце посідає її формальна реалізація, яка відображає правові, організаційні, фінансові та інституційні механізми, за допомогою яких інвестор здійснює вкладення. Саме форми інвестиційної діяльності визначають характер взаємодії між учасниками процесу, рівень ризику, джерела фінансування, можливість державного

регулювання, а також специфіку інституційного середовища. Вибір тієї чи іншої форми інвестиційної діяльності зумовлюється не лише економічною доцільністю, а й чинниками зовнішнього середовища — політичною стабільністю, законодавчою базою, інфраструктурою, доступом до ринку тощо.

Актуальність аналізу форм інвестиційної діяльності зростає в умовах високої турбулентності глобального середовища, посилення конкуренції за капітал, трансформації інституцій та появи нових фінансових і цифрових інструментів. У країнах, що перебувають у стані збройного конфлікту або післявоєнного відновлення, форма інвестування може визначати саму можливість його здійснення — через надання гарантій, державно-приватне партнерство, страхування ризиків чи залучення міжнародної допомоги.

Форми інвестиційної діяльності є відображенням багатовимірної природи інвестування, де поєднуються правові моделі, економічні механізми, інституційні умови та джерела ресурсів. Їхнє класифікування є не лише теоретичним завданням, а й важливим інструментом для практичної організації інвестиційного процесу, оскільки від форми інвестування залежить структура інвестиційного циклу, порядок оформлення, рівень участі держави чи міжнародних структур, юридичні гарантії тощо.

У науковій та прикладній літературі існує кілька підходів до класифікації форм інвестиційної діяльності. Найбільш обґрунтованим є функціонально-інституційний підхід, що враховує основні параметри здійснення інвестицій: об'єкт інвестування, спосіб реалізації, джерело походження капіталу, форму власності суб'єкта, організаційно-правовий механізм інвестування. Такий підхід дозволяє охопити як традиційні форми (капітальні вкладення, фінансові операції), так і новітні (наприклад, венчурне інвестування чи краудфандинг).

Для систематизації основних форм інвестиційної діяльності доцільно використовувати типологію, подану у таблиці 1.3. (дивитись у додатках), що

показує критерії класифікації та форми інвестиційної діяльності за об'єктом, способом реалізації, джерелом.

Таблиця 1.3

Ця класифікація відображає багатогранність інвестиційного процесу та дозволяє глибше проаналізувати механізми, через які інвестиційна активність реалізується на практиці. Варто зазначити, що в реальному економічному середовищі форми інвестиційної діяльності рідко виступають у чистому вигляді — вони часто переплітаються, трансформуються одна в одну або комбінуються. Наприклад, проектне інвестування може здійснюватися як через прямі вкладення приватного інвестора, так і в межах державно-приватного партнерства з участю міжнародного донора.

Важливим є також співвідношення між формами інвестування за юридичним механізмом реалізації. Наприклад, установчі інвестиції передбачають створення нових суб'єктів господарювання, тоді як пайова участь дозволяє інвестору долучитися до діяльності вже існуючої компанії. Інституційні інвестори (пенсійні фонди, страхові компанії) зазвичай діють через непрямі форми інвестування — купівлю цінних паперів, інвестицій у фонди або облігаційні позики. У кризових або воєнних умовах часто застосовуються гібридні механізми, зокрема участь міжнародних організацій як гаранта повернення коштів або стабілізатора ризиків.

Не менш важливою ознакою є джерело походження інвестицій. У країнах, що перебувають у стані воєнного конфлікту, частка внутрішніх приватних інвестицій може скорочуватися через ризики та нестабільність, водночас зростає роль зовнішніх форм, зокрема у вигляді технічної допомоги, міжнародного кредитування або грантових програм. Саме форми інвестиційної діяльності в умовах нестабільності потребують особливого аналізу, оскільки вони мають бути адаптивними, інституційно захищеними та орієнтованими на довгостроковий ефект.

Отже, класифікація форм інвестиційної діяльності не є статичним конструктом, а динамічною моделлю, яка змінюється під впливом економічних, політичних та технологічних трансформацій. Глибоке розуміння цих форм дозволяє не лише теоретично осмислити механізми інвестування, а й практично розробляти стратегії залучення капіталу з урахуванням конкретного середовища.

1.3. Напрями інвестицій в період воєнних конфліктів

Воєнні конфлікти створюють складні умови для економічної діяльності, зокрема для інвестицій. Нестабільність, руйнування інфраструктури, високі ризики та обмежені ресурси змушують інвесторів переглядати пріоритети та обирати напрями, які є стратегічно важливими, відносно безпечними або мають швидку окупність. Водночас воєнний період трансформує інвестування в інструмент, пов'язаний з відновленням економіки, розвитком інноваційних технологій чи забезпеченням базових потреб населення. У цьому параграфі розглядаються ключові напрями інвестицій у період воєнних конфліктів, їхні особливості та значення для економіки країн, що перебувають у стані війни. Інвестиційна діяльність у воєнний період спрямовується на вирішення нагальних проблем, таких як: підтримка економічної стабільності та створення основи для післявоєнного відновлення. Основні напрями інвестицій включають:

1. Відновлення інфраструктури – вкладення в ремонт і реконструкцію зруйнованих об'єктів, таких як дороги, мости, електромережі, водопостачання.
2. Енергетичний сектор – фінансування проєктів із забезпечення енергетичної безпеки, розвитку відновлювальних джерел енергії та модернізації енергосистем.

3. Агропромисловий комплекс – інвестиції в сільське господарство та переробку для забезпечення продовольчої безпеки.
4. Оборонна промисловість – вкладення в розробку та виробництво військової техніки, технологій і логістики.
5. Інформаційні технології та кібербезпека – фінансування ІТ-сектору, зокрема розробки програмного забезпечення, кіберзахисту та цифрової інфраструктури.
6. Соціальна сфера – інвестиції в охорону здоров'я, освіту та житлове будівництво для підтримки населення.
7. Логістика та транспорт – розвиток транспортної інфраструктури для забезпечення постачання гуманітарної допомоги та товарів [31].

Ці напрями мають різне значення залежно від специфіки конфлікту, економічного стану країни та потреб населення. Для наочності ключові характеристики напрямів інвестицій у воєнний період наведено в таблиці 1.4. (дивитись у додатках), яка характеризує основних інвесторів за типами, цілями, обсягом інвестицій та тривалістю проєктів.

Таблиця 1.4

Воєнні конфлікти впливають на пріоритетність і специфіку інвестиційних напрямів. Нижче розглядаються особливості кожного напрямку та їхнє значення для економіки країн, що воюють.

Інфраструктура є однією з перших цілей воєнних дій, тому її відновлення стає пріоритетним напрямом інвестицій. Вкладення спрямовуються на ремонт зруйнованих доріг, мостів, залізничних колій, аеропортів і комунальних систем. Такі проєкти мають високий ризик через можливість повторних руйнувань, але вони є критично важливими для відновлення економічної активності та забезпечення гуманітарних потреб.

Енергетична безпека є ключовим елементом функціонування економіки в умовах війни. Інвестиції спрямовуються на ремонт пошкоджених

електростанцій, розвиток децентралізованих систем (сонячні панелі, вітрові установки) та диверсифікацію джерел енергії. Наприклад, країни, що воюють, часто інвестують у відновлювальні джерела енергії (ВДЕ) для зменшення залежності від імпорту [32].

Продовольча безпека є критично важливою в умовах війни, тому інвестиції в агропромисловий комплекс спрямовуються на підтримку фермерських господарств, закупівлю техніки, насіння та добрив, а також розвиток переробної промисловості. Цей напрям має відносно низький ризик і швидко окупність, що робить його привабливим для приватних інвесторів.

Оборонна промисловість стає пріоритетним напрямом у воєнний період, оскільки від неї залежить безпека країни. Інвестиції спрямовуються на розробку та виробництво зброї, безпілотних літальних апаратів (БПЛА), систем зв'язку та інших технологій. Цей напрям має високий рівень державних гарантій, але також високі ризики через нестабільність [7].

ІТ-сектор є одним із найменш ризикованих напрямів інвестицій у воєнний період, оскільки він не залежить від фізичної інфраструктури. Вкладення спрямовуються на розробку програмного забезпечення, систем кібербезпеки, цифрових платформ для управління гуманітарною допомогою чи логістикою. Цей напрям має високий потенціал для експорту, що сприяє притоку валюти.

Інвестиції в охорону здоров'я, освіту та житлове будівництво спрямовуються на підтримку населення, особливо внутрішньо переміщених осіб. Цей напрям має довгострокову окупність, але є важливим для соціальної стабільності та відновлення людського капіталу.

Логістична інфраструктура є життєво важливою для постачання гуманітарної допомоги, продовольства та військових ресурсів. Інвестиції спрямовуються на розвиток складів, транспортних вузлів і логістичних центрів, які можуть працювати в умовах воєнного часу.

Інвестиції в період воєнних конфліктів мають як значний потенціал, так і численні виклики. Основні переваги та виклики наведено в табл. 1.5.

(дивитись у додатках) таблиця 1.5., що містить перелік основних перешкод для інвестиційної активності в Україні у воєнний період.

Таблиця 1.5

Таким чином, напрями інвестицій у період воєнних конфліктів визначаються нагальними потребами економіки та суспільства. Відновлення інфраструктури, енергетичний сектор, агропромисловий комплекс і оборонна промисловість є стратегічно важливими для забезпечення базових функцій держави. IT-сектор і кібербезпека відкривають можливості для швидкого економічного зростання, тоді як соціальна сфера та логістика сприяють стабільності та гуманітарним потребам. Успіх інвестиційної діяльності залежить від правильного вибору пріоритетів, зниження ризиків і залучення міжнародної підтримки.

РОЗДІЛ 2. СВІТОВИЙ ДОСВІД ІНВЕСТИЦІЙНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ У КРАЇНАХ З ВОЄННИМИ КОНФЛІКТАМИ

2.1. Порівняння особливостей інвестиційної діяльності в країнах, де йде війна, та країнах без війни

Інвестиційна діяльність є ключовим елементом економічного розвитку, але її ефективність суттєво залежить від умов, у яких вона здійснюється. У країнах, де тривають збройні конфлікти, інвестиційний клімат ускладнений високими ризиками, тоді як країни з мирною економікою зазвичай демонструють стабільніші та передбачуваніші умови для залучення капіталу. Цей параграф аналізує особливості інвестиційної діяльності в країнах з війною

та мирною економікою у 2025 році, використовуючи порівняльний підхід та статистичні дані.

Для аналізу обрано два типи країн:

1. Країни з війною: Сирія (тривалий громадянський конфлікт), Ємен (збройний конфлікт з 2014 року).
2. Країни з мирною економікою: Польща, Чехія, Сінгапур (стабільні економіки з розвиненими ринками або ринками, що розвиваються).

Країни з війною стикаються зі значним скороченням ПІІ через високі ризики, тоді як мирні країни демонструють стабільний приплив капіталу. У таблиці 2.1. (дивитись у додатках) наведено дані за 2023-2025 роки, які показують частку прямих іноземних інвестицій у ВВП за кварталами.

Таблиця 2.1

Сирія та Ємен мають мінімальні обсяги ПІІ через тривалі конфлікти та відсутність стабільності.

Мирні країни, як-от Сінгапур, залучають значно більші обсяги завдяки розвиненій інфраструктурі та низьким ризикам.

Індекс інвестиційної привабливості відображає сприйняття бізнесом умов для інвестування. У країнах з війною цей показник зазвичай нижчий через нестабільність. У таблиці 2.2. (дивитись у додатках) наведено індекс інвестиційної привабливості України порівняно з іншими країнами.

Таблиця 2.2

Сирія та Ємен залишаються вкрай непривабливими через тривалі конфлікти.

Мирні країни, особливо Сінгапур, мають високі показники завдяки стабільності та ефективним інституціям.

Ризики для інвесторів у країнах з війною значно вищі через воєнні дії, політичну нестабільність та економічні санкції. Ці дані вказані у таблиці 2.3. (дивитись у додатках), що відображає індекс політичної стабільності та безпеки.

Таблиця 2.3

Сирія та Ємен мають значно гірші показники ніж мирні країни, які демонструють високий рівень стабільності, що сприяє залученню інвестицій.

У країнах з війною інвестиції зосереджені в секторах, що підтримують базові потреби або відновлення, тоді як у мирних країнах капітал спрямовується в інноваційні та високотехнологічні галузі. У таблиці 2.4. (дивитись у додатках) наглядно показано основні сектори інвестування цих країн.

Таблиця 2.4

У Сирії та Ємені інвестиції обмежені гуманітарними проектами. Мирні країни інвестують у високотехнологічні сектори, що забезпечують довгострокове зростання.

Державна політика відіграє ключову роль у залученні інвестицій. У країнах з війною програми підтримки часто обмежені через брак ресурсів, тоді як мирні країни мають розвинені механізми. Програми державної підтримки інвесторів показані у таблиці 2.5. (дивитись у додатках).

Таблиця 2.5

Сирія та Ємен практично не мають механізмів впровадження підтримки. Мирні країни пропонують комплексні стимули, що підвищують їх конкурентоспроможність.

Отже, порівняння показало суттєві відмінності в інвестиційній діяльності між країнами де є збройні конфлікти та мирними державами. У

зонах конфлікту рівень ПІ надзвичайно низький, інвестиційна привабливість слабка, політична стабільність відсутня, а інвестиції обмежуються гуманітарними потребами. Державна підтримка майже не функціонує. Натомість мирні країни демонструють стабільний притік капіталу, високу привабливість для інвесторів, інвестиції у високотехнологічні галузі та ефективні програми підтримки. Тому війна істотно обмежує інвестиційні можливості, тоді як мир забезпечує сприятливий клімат для сталого розвитку економіки.

2.2. Успішні кейси залучення інвестицій у країнах із воєнними конфліктами

Залучення інвестицій у країнах із воєнними конфліктами є складним завданням, проте історія знає приклади, коли країни, попри активні бойові дії або постконфліктний період, змогли залучити значні інвестиції, що сприяли економічному відновленню та розвитку. У цьому параграфі розглянуто успішні кейси залучення інвестицій у таких країнах, як Ірак, Боснія і Герцеговина, а також проаналізовано ключові стратегії, інструменти та уроки, які можна застосувати в таких випадках.

Країни, що перебувають у стані війни або відновлюються після конфліктів, стикаються з низкою викликів: руйнування інфраструктури, втрата людського капіталу, нестабільність політичної системи та високі безпекові ризики. Проте саме в таких умовах інвестиції можуть відіграти вирішальну роль, забезпечуючи економічне відновлення, створення робочих місць і модернізацію економіки, ключовими факторами якої можуть стати: прозорість і реформи, міжнародна підтримка, страхування ризиків, а також інвестування в пріоритетні сектори, такі як енергетика, ІТ, агропромисловість і будівництво.

Першим кейсом – є Ірак та його ситуація. Після війни 2003 року Ірак зіткнувся з масштабними руйнуваннями та політичною нестабільністю. Проте країна змогла залучити значні іноземні інвестиції в нафтовий сектор завдяки

своїм природним ресурсам і стратегічному підходу до співпраці з міжнародними компаніями. Основними моментами є:

- Контракти з транснаціональними корпораціями: у 2009–2012 роках Ірак уклав низку контрактів із такими компаніями, як ExxonMobil, BP і Shell, для розробки нафтових родовищ. Загальна сума інвестицій у нафтовий сектор у цей період перевищила \$50 млрд.
- Механізми гарантій: уряд Іраку співпрацював із міжнародними фінансовими інституціями для надання гарантій інвесторам, що знижувало політичні та безпекові ризики.
- Економічний ефект: залучення інвестицій дозволило Іраку збільшити видобуток нафти з 2,5 млн барелів на день у 2010 році до 4,7 млн барелів у 2018 році, що сприяло економічному зростанню. Також навіть якщо ми візьмемо саме воєнний період, все одно видно збільшення видобутку нафти з 1,3 млн барелів у 2003 році до 2,7 млн барелів у 2011 році.

Досвід відновлення Іраку після воєнних дій дає кілька важливих уроків для залучення інвестицій у країнах, що переживають конфлікти. Перш за все, ефективним підходом стало спрямування зусиль на розвиток секторів із найвищим потенціалом, зокрема видобутку природних ресурсів. Саме ці галузі змогли залучити значних інвесторів навіть за умов нестабільності, оскільки вони пропонували швидку віддачу та стратегічну важливість для глобальної економіки.

Ще одним ключовим елементом стала практика укладання довгострокових контрактів із чітко прописаними умовами співпраці. Такий підхід значно підвищував рівень довіри з боку інвесторів, оскільки дозволяв мінімізувати правові ризики та забезпечити більшу передбачуваність інвестиційних процесів. Чіткі юридичні рамки і прозорі зобов'язання стимулювали притік капіталу навіть у складних політичних і безпекових умовах.

Другий кейс - після Боснійської війни (1992–1995) країна залучила значні інвестиції завдяки міжнародній підтримці та реформам. План

Маршалла для Боснії, підтриманий ЄС і США, став основою для відновлення інфраструктури та залучення приватного капіталу. Ключові досягнення:

- Міжнародна допомога: Після завершення Боснійської війни (1992–1995) міжнародне співтовариство надало значну фінансову підтримку. Згідно з даними Світового банку та Міжнародного валютного фонду, у період 1996–2000 років Боснія отримала \$5,1 млрд у вигляді грантів і позик для реконструкції та реабілітації країни.
- Інвестиції в енергетику та туризм: Іноземні компанії інвестували в гідроелектростанції та туристичну інфраструктуру, зокрема в Сараєво та Мостарі. Наприклад, австрійська компанія Energie AG інвестувала €120 млн у модернізацію енергетичної системи.
- Реформи: Спрощення процедур для іноземних інвесторів і створення зон вільної торгівлі сприяли притоку капіталу.

Після закінчення конфлікту в Боснії та Герцеговині міжнародна фінансова підтримка відіграла критично важливу роль у стимулюванні економічного відновлення. Допомога з боку таких організацій, як Світовий банк, Міжнародний валютний фонд та Європейський банк реконструкції та розвитку, стала своєрідним каталізатором для залучення приватного капіталу. Міжнародні донори надали початкові кошти для відбудови базової інфраструктури та стабілізації економіки, що, своєю чергою, підвищило довіру інвесторів і стимулювало приплив приватних інвестицій.

Ще одним важливим уроком стало те, що в постконфліктних умовах ефективним напрямком інвестицій є розвиток туризму та відновлювальної енергетики. Боснія і Герцеговина, маючи багату культурну спадщину і природні ресурси, успішно відновила туристичний сектор, що створило нові робочі місця і посилило економічне зростання. Одночасно інвестиції в гідроенергетику та інші проєкти зеленої енергетики стали стабільною основою для довгострокового розвитку, враховуючи екологічні тренди та потребу у відновлюваних джерелах енергії.

На основі проаналізованих кейсів можна виокремити кілька стратегій, які сприяють залученню інвестицій у країнах із воєнними конфліктами:

1. Створення спеціалізованих інституцій
 - Такі установи супроводжують інвесторів, консультують щодо проєктів і спрощують взаємодію між державою та бізнесом.
2. Фокус на пріоритетних секторах
 - Інвестори найчастіше зацікавлені в енергетиці, ІТ, агропромисловості та будівництві через їхній потенціал і швидку окупність.
3. Механізми зниження ризиків
 - Застосовуються інструменти страхування воєнних ризиків, податкові пільги, спрощення процедур і державні гарантії.
4. Цифрові платформи для презентації проєктів
 - Онлайн-платформи дозволяють ефективно презентувати інвестиційні можливості широкому колу потенційних партнерів.

Таким чином, Успішні кейси залучення інвестицій у країнах із воєнними конфліктами, таких як Ірак і Боснія, доводять можливість економічного відновлення навіть в умовах війни. Прозорість, страхування ризиків, міжнародна підтримка та фокус на перспективних секторах, як енергетика чи ІТ, є ключовими факторами успіху. Для України ці стратегії відкривають шлях до залучення капіталу, що сприятиме відбудові та зміцненню економіки.

2.3. Проблемні кейси: аналіз невдач та їх причини

Залучення інвестицій у країнах із воєнними конфліктами є надзвичайно складним завданням, і навіть за наявності сприятливих умов деякі ініціативи зазнають невдач. Аналіз проблемних кейсів дозволяє виявити ключові перешкоди та виробити рекомендації для уникнення подібних помилок у майбутньому. У цьому параграфі розглянуто приклади невдалих інвестиційних проєктів у Сирії, Афганістані та Ємені, проаналізовано причини

їх провалу та сформульовано уроки для подальшого вдосконалення стратегій залучення капіталу.

Країни, що перебувають у стані війни або постконфліктного відновлення, стикаються з низкою викликів, які можуть призвести до провалу інвестиційних ініціатив. Основні фактори ризику включають в себе безпекові загрози що несуть нестабільність, корупція та бюрократія що відлякують інвесторів, пошкодження чи відсутність інфраструктури, нерозвинені інституції та слабка взаємодія між державою і приватним сектором.

Першим кейсом є Сирія та її спроба залучення інвестицій у відбудову інфраструктури. Після ескалації громадянської війни в Сирії (2011–по теперішній час) уряд країни та міжнародні партнери намагалися залучити інвестиції для відбудови інфраструктури, зокрема доріг і житлових комплексів. У 2018 році було анонсовано низку проєктів загальною вартістю \$12 млрд, які мали фінансуватися приватними інвесторами з Китаю, Ірану та Росії. Основні проблеми:

- **Безпекові ризики:** продовження бойових дій у ключових регіонах, таких як Ідліб, унеможливило реалізацію проєктів. Наприклад, проєкт реконструкції автомагістралі Дамаск–Алеппо був зупинений через обстріли.
- **Міжнародні санкції:** жорсткі санкції з боку США та ЄС обмежили доступ до фінансування та технологій, що відлякало потенційних інвесторів.
- **Недовіра до уряду:** високий рівень корупції та непрозорість у розподілі контрактів призвели до відмови інвесторів від участі.

У період 2018–2020 років обсяг іноземних інвестицій у Сирії склав лише \$1,2 млрд, що становить менше 10% від початково запланованих показників. Жоден із великих інвестиційних проєктів так і не був реалізований, що свідчить про глибоку недовіру інвесторів до можливості стабільної роботи в умовах триваючої нестабільності. У результаті відбудова інфраструктури країни залишилася переважно залежною від гуманітарної допомоги міжнародних організацій, а не від приватного капіталу. Це обмежило темпи

відновлення та знизило потенціал для сталого економічного розвитку, адже гуманітарна допомога зазвичай спрямована на ліквідацію наслідків кризи, а не на довгострокову модернізацію чи створення нових економічних можливостей. Проблеми та наслідки інвестиційних проектів Сирії висвітлені у таблиці 2.6. (дивитись у додатках).

Таблиця 2.6

Досвід Сирії показує, що без стабілізації безпекової ситуації залучення інвестицій є малоімовірним. Інвестори розглядають безпеку як ключову умову для вкладень, тому в умовах конфлікту інвестиційна активність знижується. Санкції проти країн або регіонів ускладнюють доступ до фінансів, технологій і ринків, що додатково знижує привабливість інвестицій. Важливим залишається і прозорий розподіл ресурсів — довіра формується лише за умов відкритості, підзвітності та ефективного контролю за використанням коштів.

Другий кейс — Афганістан і його невдала модернізація його гірничодобувного сектору. Після падіння режиму Талібану в 2001 році Афганістан намагався залучити іноземні інвестиції в гірничодобувний сектор, зокрема для розробки родовищ міді та заліза. У 2008 році китайська компанія Metallurgical Corporation of China (MCC) підписала контракт на \$3 млрд для розробки мідного родовища Айнак, одного з найбільших у світі.

Основні проблеми:

- **Безпекові загрози:** Постійні атаки Талібану на об'єкти інфраструктури та персонал компанії призвели до затримок у реалізації проекту.
- **Корупція та бюрократія:** Непрозорі тендерні процедури та вимоги хабарів від місцевих чиновників ускладнили роботу MCC.

- **Недостатність інфраструктури:** Відсутність залізниць і стабільного енергопостачання підвищила витрати на логістику.

Наслідками цього стало те, що: 1) проект був заморожений у 2014 році, а МСС зазнала збитків на суму \$1,2 млрд. 2) Афганістан не отримав очікуваних економічних вигод, а гірничодобувний сектор залишився нерозвиненим.

Узагальнюючи сказане вище важливо зазначити, що: 1) інвестиції в країни з нестабільною безпековою ситуацією потребують надійних механізмів захисту; 2) корупція є ключовою перешкодою для реалізації великих інфраструктурних проектів; 3) попередній розвиток базової інфраструктури є необхідною умовою для успіху.

Інвестування в країни з нестабільною безпековою ситуацією потребує ефективного захисту інвесторів і їхніх активів. Без гарантій безпеки лише нечисленні гравці готові вкладати значні кошти. Тому важливо впроваджувати страхування ризиків, юридичні механізми захисту власності та інші інструменти мінімізації загроз. Корупція залишається однією з головних перепон для інвесторів — вона знижує довіру, збільшує витрати та підвищує ризики. Її подолання має стати пріоритетом політики. Також критично важливим є розвиток базової інфраструктури — без належних доріг, енергосистем і зв'язку реалізація інвестиційних проектів ускладнюється або стає неможливою.

Третій кейс — Ємен і його провал проекту реконструкції його порту Аден. У 2017 році, під час громадянської війни в Ємені, було зроблено спробу залучити інвестиції для реконструкції порту Аден, ключового логістичного вузла в регіоні. Проект оцінювався в \$800 млн і мав фінансуватися інвесторами з Об'єднаних Арабських Еміратів та Саудівської Аравії для відновлення портової інфраструктури та поживавлення торгівлі.

Проблеми:

- **Безпекові ризики:** Продовження бойових дій у регіоні, зокрема атаки хуситів на порт, зробили проект занадто ризикованим.

- **Політична нестабільність:** Конфлікт між різними політичними групами в Ємені призвів до відсутності єдиної стратегії реалізації проекту.
- **Недостатня координація:** Слабка взаємодія між місцевою владою, міжнародними донорами та інвесторами ускладнила залучення капіталу.

Наслідки:

- Проект був зупинений у 2018 році через неможливість гарантувати безпеку та брак фінансування.
- Порт Аден залишився частково зруйнованим, що посилює економічну кризу в регіоні.

Узагальнюючи сказане вище важливо зазначити, що: 1) Безпекова стабільність є передумовою для реалізації інфраструктурних проектів. 2) Єдина політична стратегія та координація між сторонами підвищують шанси на успіх. 3) Міжнародна підтримка не може компенсувати внутрішню нестабільність.

Безпекова стабільність — ключова умова для реалізації інфраструктурних проектів у країнах, що постраждали від збройних конфліктів. Без неї інвестори уникають ризиків, а реалізація проектів стає неможливою через загрозу знищення чи зупинки. Важливим є також узгоджене бачення розвитку: ефективна співпраця між державою, бізнесом і міжнародними партнерами підвищує шанси на успіх. Розпорошені ініціативи чи політичні суперечності лише поглиблюють нестабільність. Хоча зовнішня підтримка є важливою, саме внутрішня стабільність, реформи та єдність дій створюють передумови для стійкого інвестування та економічного відновлення.

На основі проаналізованих кейсів можна виділити основні причини провалу інвестиційних проєктів у країнах із воєнними конфліктами що продемонстровано у таблиці 2.7. (дивитись у додатках)

Таблиця 2.7

Отже, проблемні кейси в Сирії, Афганістані та Ємені показують, що безпекові ризики, корупція, санкції та слабка інфраструктура є основними причинами невдач інвестиційних проєктів у конфліктних країнах. Для успіху необхідні прозорість, міжнародна підтримка та стабільність. Уроки з цих провалів підкреслюють важливість антикорупційних реформ і координації для залучення капіталу, що може сприяти економічному відновленню навіть у найскладніших умовах.

РОЗДІЛ 3. ОСОБЛИВОСТІ ІНВЕСТИЦІЙНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ В УКРАЇНІ ТА ПОРАДИ НА ОСНОВІ ВРАХУВАННЯ СУЧАСНОГО МІЖНАРОДНОГО ДОСВІДУ

3.1. Стан інвестиційного клімату в Україні в умовах війни

Інвестиційний клімат в Україні в умовах повномасштабної війни, яка триває з лютого 2022 року, зазнав значних змін, характеризуючись як високими ризиками, так і певними можливостями для відновлення та розвитку.

Воєнний стан спричинив руйнування інфраструктури, втрату людських і економічних ресурсів, а також зростання невизначеності, що суттєво знизило привабливість країни для іноземних інвесторів. Водночас державна політика, спрямована на підтримку бізнесу та залучення інвестицій, а також міжнародна підтримка створюють передумови для поступового покращення ситуації.

Основні виклики інвестиційного клімату:

1. Продовження воєнних дій. Війна залишається головним фактором, що стримує інвестиційну активність. Руйнування промислових об'єктів, логістичних ланцюгів та енергетичної інфраструктури підвищують ризики для бізнесу. За даними Національного банку України, прямі іноземні інвестиції (ПІІ) у 2022 році суттєво скоротилися, хоча у 2024 році чистий приплив ПІІ досяг 2,96 млрд доларів за січень-вересень, що на 0,86 млрд доларів більше, ніж за аналогічний період 2023 року [18].

2. Корупція та слабкість інституцій. Незважаючи на реформи, проблеми корупції, неефективна судова система та бюрократичні перешкоди залишаються значними бар'єрами. Згідно з опитуванням Європейської Бізнес Асоціації (ЄБА), 87% респондентів у 2021 році вказали на слабку судову систему як ключову перешкоду, і ця проблема зберігається [34].

3. Економічна невизначеність. Зростання цін на сировину, перебої з постачанням комунальних послуг, зниження попиту на продукцію та

складнощі з транспортуванням ускладнюють ведення бізнесу. Опитування, проведене у 2025 році, показало, що 35% компаній в Україні планують інвестиції, але економічна невизначеність та небезпека для персоналу стримують ці плани [4].

4. Обмеження міжнародної торгівлі. Завершення дії автономних торговельних преференцій Європейського Союзу після 5 червня 2025 року може ускладнити доступ української продукції на європейський ринок, що негативно вплине на інвестиційну привабливість [19].

На сучасному етапі розвитку глобальної економіки залучення інвестицій є ключовим чинником забезпечення стійкого економічного зростання країн. Висока конкуренція на світовому інвестиційному ринку стимулює держави до активного вдосконалення внутрішнього середовища шляхом формування сприятливого інвестиційного клімату.

Інвестори, приймаючи рішення про вкладення капіталу, орієнтуються на низку критеріїв, серед яких важливими є рівень інвестиційного потенціалу, рівень ризику та загальна інвестиційна привабливість об'єкта чи регіону. Інвестиційна привабливість виступає узагальнюючим показником, який враховує ефективність господарської діяльності, стан ринку, фінансову стабільність та ризики, пов'язані з інвестиційною діяльністю.

Основними чинниками інвестиційної привабливості країни є розмір внутрішнього ринку, чисельність і кваліфікація населення, ступінь відкритості економіки, макроекономічна та політична стабільність, якість законодавчої бази, рівень розвитку інфраструктури та наявність ефективних інституцій. Додатково вагому роль відіграє готовність державних органів підтримувати інвесторів та сприяти реалізації інвестиційних проєктів. Аналізуючи інвестиційну привабливість підприємств, інвестори звертають увагу на фінансовий стан, виробничі можливості, технологічний рівень, забезпеченість ресурсами, організацію збуту та логістики, а також на кадровий потенціал.

Вивчення цих факторів дозволяє комплексно оцінити перспективи розвитку інвестиційного об'єкта, його здатність генерувати прибуток та рівень ризиків, пов'язаних з інвестуванням.

Інвестиційна привабливість формується під впливом багатьох чинників і має значною мірою суб'єктивний характер. Зазвичай кожен інвестор приймає рішення, орієнтуючись на власні пріоритети та оцінюючи окремі показники економічної ситуації країни. Через це існує безліч методик кількісного та якісного аналізу інвестиційного клімату, що базуються на економічних, політичних та фінансових індикаторах. На основі цих показників країнам, регіонам чи містам присвоюють певний інвестиційний рейтинг.

За даними дослідження Європейської Бізнес Асоціації (ЄБА), у 2023 році індекс інвестиційної привабливості України залишався на низькому рівні — 2,44 бала з 5 можливих за шкалою Лайкерта, що свідчить про погіршення порівняно з другою половиною 2022 року (рис. 1). Оцінка змін інвестиційного клімату за останній рік демонструє обережний підхід: 48% опитаних вважають, що ситуація погіршилася, 39% не побачили суттєвих змін, тоді як 13% відзначили покращення [30].

Щодо прогнозів на найближче майбутнє, 38% респондентів очікують подальшого погіршення інвестиційного середовища, а 48% передбачають стабільність у 2024 році. Незважаючи на складну безпекову ситуацію, 14% топ-менеджерів прогнозують позитивні зміни у наступному році.

Також зросла кількість підприємців, які вважають перспективними нові вкладення в економіку України: 57% компаній, опитаних ЄБА, планують продовжувати інвестувати навіть у період війни, а 79% готові брати участь у процесі відновлення країни [29]. Рисунок 3.1. (дивитись у додатках) демонструє гістограму динаміки індексу інвестиційної привабливості України (2013–2023 рр.).

Рис 3.1

Несприятливий інвестиційний клімат в умовах воєнного стану також знаходить відображення у динаміці залучення іноземного капіталу в економіку України. Аналіз офіційної статистики зовнішніх інвестицій за останні два десятиліття показує, що найглибші спади фіксувалися в періоди загострення військово-політичного конфлікту на сході країни, а також під час запровадження суворих карантинних обмежень через пандемію Covid-19 (рис. 2).

Іноземні інвестори зазвичай орієнтуються на найбільш розвинені сектори економіки. У 2022 році найбільші обсяги інвестицій (за залишками) були спрямовані до підприємств промисловості — 41,9%. Ще 16,3% інвестицій припало на організації, що займаються оптовою та роздрібною торгівлею, а також ремонтом автотранспорту та мотоциклів [6]. Серед основних країн-інвесторів перше місце зайняв Кіпр із часткою 33,1% прямих інвестицій, далі йдуть Нідерланди (19,5%), Швейцарія (5,1%), Сполучене Королівство Великої Британії та Північної Ірландії (4,8%), Німеччина (4,97%), Австрія (3,2%), Люксембург (2,5%) та Франція (2,2%) [6]. Рисунок 3.2. (дивитись у додатках) демонструє графік динаміки прямих іноземних інвестицій в Україну (2000–2022 рр.).

Рис 3.2

Як видно, більшість інвестицій надходить із обмеженої кількості країн, що свідчить про недостатню географічну диверсифікацію прямих іноземних інвестицій (ПІІ) в Україну. Варто зазначити, що значна частина ПІІ формується за рахунок іноземного капіталу, контролюваного українськими резидентами через офшорні схеми. Це означає, що інвестиції часто мають переважно кількісний характер без істотного підвищення їхньої якості. Отже, Україні важливо зосередитися на залученні інвестицій від іноземних компаній, які створюють продукцію з високою доданою вартістю.

До початку повномасштабного вторгнення основними перешкодами для формування сприятливого інвестиційного клімату в Україні були

недосконалість законодавства, суперечності у захисті інтересів інвесторів, високий рівень корупції, глобальний економічний спад через пандемію COVID-19, геополітичні ризики, а також інфраструктурні, логістичні та соціальні проблеми. Проте після 24 лютого 2022 року внаслідок суттєвих геополітичних і економічних змін ситуація різко погіршилася, що призвело до зниження показників інвестиційної привабливості країни. Наразі залучення іноземного капіталу має критичне значення для відновлення економічного потенціалу України, оскільки внутрішні ресурси спрямовані переважно на фінансування потреб оборонного комплексу. За оцінками, для компенсації завданих збитків Україні у 2023 році потрібно щонайменше 1,1 трильйона доларів США [6].

У реаліях воєнного стану ключовими викликами для інвестиційної привабливості залишаються: високі ризики військового втручання росії; масштабні руйнування енергетичної інфраструктури, виробничих потужностей та основних засобів підприємств; нестабільність законодавчої бази; обмежений доступ міжнародного бізнесу до внутрішнього ринку через олігархізацію економіки; недоліки податкової системи, зокрема у механізмах податкових пільг та відшкодування ПДВ; слабка стратегія розвитку інвестиційного співробітництва; перевищення повноважень державними органами; корупція та недовіра до судової системи; складнощі із захистом права власності та вирішенням комерційних спорів; а також неможливість прогнозування економічних процесів навіть у середньостроковій перспективі [5].

Попри надзвичайно складні умови, Україна має й певні переваги для інвесторів, серед яких: статус країни-кандидата на вступ до ЄС; активна діджиталізація державних послуг; дерегуляційні реформи; скасування квот і мит на експорт українських товарів; "транспортний безвіз" із ЄС; податкові й митні пільги; інтеграція енергосистеми України до європейської мережі; можливості придбання активів за стресовими цінами тощо [21].

Проблематика залучення іноземних інвестицій в Україну у період війни та після її завершення активно опрацьовується на державному рівні. Національною радою з відновлення було розроблено План реконструкції української економіки, який передбачає залучення близько \$750 мільярдів інвестицій упродовж наступного десятиліття, з яких \$60–65 мільярдів планувалося отримати вже у 2023 році. Для стійкого економічного зростання інвестиції повинні становити щонайменше 35% ВВП протягом п'яти років поспіль. Хоча частина з цих коштів має форму міжнародної фінансової підтримки, значна увага приділяється саме приватним інвестиціям, які можуть забезпечити відновлення економіки на стабільній і довготривалій основі. Основними напрямками інвестування мають стати інфраструктура, енергетика, ІТ-сектор, агропромисловий комплекс та відбудова промислового потенціалу.

Вже створено інвестиційну платформу Advantage Ukraine, яка має на меті популяризацію інвестиційного потенціалу України та залучення міжнародних інвесторів. На платформі представлено перспективні напрямки розвитку економіки та понад 500 інвестиційних проєктів [9]. Сучасний підхід до залучення іноземного капіталу орієнтований не лише на фізичне відновлення країни, а й на модернізацію виробничої бази за допомогою новітніх технологій та інвестицій. Це створює фундамент для довгострокового розвитку України та сприяє її інтеграції в глобальну економічну систему.

Той факт, що Україна перебуває у сфері впливу Європейського Союзу, відкриває перед інвесторами +можливості виходу на європейські ринки. Інвестори, які вкладають кошти в українську економіку та локалізують тут виробництво, фактично отримують доступ і до єдиного ринку ЄС, що особливо важливо з огляду на закріплений у Конституції України незворотній курс на євроінтеграцію.

У таких умовах приватні міжнародні інвестиції можуть стати основою для відбудови країни, водночас сприяючи масштабуванню бізнесу та активізації інвестиційної діяльності.

Таким чином, стан інвестиційного клімату в Україні в умовах війни залишається складним через високі ризики, руйнування інфраструктури та нестабільність правового середовища. Водночас Україна має перспективи для відновлення завдяки підтримці міжнародних партнерів, статусу кандидата в ЄС, діджиталізації та реформам. Ефективне залучення інвестицій потребує стратегічного підходу, прозорості, гарантій безпеки та активної комунікації із зовнішніми інвесторами.

3.2. Вплив воєнних дій на інвестиційну діяльність: виклики та можливості

Воєнні конфлікти створюють екстремальні умови для інвестиційної діяльності, оскільки супроводжуються високими ризиками, руйнуванням інфраструктури, нестабільністю та економічними потрясіннями. Такі обставини значно ускладнюють залучення капіталу та стримують ділову активність.

Втім, світовий досвід демонструє, що навіть у період збройних конфліктів країни здатні не лише підтримувати економічну активність, а й залучати інвестиції, закладаючи підґрунтя для повоєнної відбудови. Це стає можливим завдяки реалізації структурних реформ, активній міжнародній підтримці та виникненню нових ринкових ніш, які приваблюють інвесторів, готових працювати в умовах підвищеного ризику.

Таким чином, війна, попри всі виклики, створює не лише загрози, а й потенційні можливості для довгострокового економічного оновлення.

Воєнні дії створюють низку перешкод для інвесторів, які впливають на всі аспекти економічної діяльності. Основні виклики включають:

1. Руйнування інфраструктури. Воєнні дії призвели до знищення промислових об'єктів, енергетичних мереж і транспортних шляхів. За оцінками Світового банку, станом на 2024 рік прямі збитки інфраструктури України перевищили \$150 млрд, що ускладнює логістику та виробництво.

2. Високі ризики безпеки. Постійна загроза обстрілів і нестабільність у прифронтових регіонах відлякують інвесторів. Наприклад, 62% компаній, опитаних Європейською Бізнес Асоціацією (ЄБА) у 2024 році, назвали безпеку головною перешкодою для інвестицій.

3. Економічна нестабільність. Інфляція, зростання цін на енергоносії та порушення ланцюгів постачання створюють непередбачувані умови. У 2023 році ВВП України скоротився на 29%, хоча у 2024 році зростання склало близько 4% завдяки міжнародній допомозі.

4. Обмеження доступу до ринків. Блокада портів і завершення торговельних преференцій ЄС після червня 2025 року ускладнюють експорт, що знижує привабливість України для експортно-орієнтованих інвесторів.

5. Відтік капіталу та робочої сили. Значна еміграція (понад 6 млн осіб залишили країну з 2022 року) та виведення капіталу релокованими компаніями зменшують інвестиційний потенціал. Більш докладно про це дивись таблицю 3.1. (дивитись у додатках) основні інвестиційні напрямки в Україні під час війни, їх опис та вплив на інвесторів.

Таблиця 3.1

Незважаючи на виклики, війна відкриває нові можливості для інвесторів, які готові працювати в умовах високих ризиків. Основні можливості пов'язані з такими обставинами:

1. Міжнародна фінансова підтримка. Програми, такі як Ukraine Investment Framework (UIF) від ЄС, запущена у 2024 році, та допомога від

МВФ сприяють залученню капіталу. У 2024 році міжнародні партнери виділили Україні \$35 млрд на відновлення економіки.

2. Розвиток нових секторів. Війна стимулювала зростання defense tech (технології для оборони) та ІТ. За даними TechCrunch, у 2024 році українські ІТ-компанії залучили \$800 млн інвестицій, що на 15% більше, ніж у 2023 році.

3. Відновлення інфраструктури. Потреба у відбудові створює попит на інвестиції в будівництво, енергетику та транспорт. За оцінками Київської школи економіки, до 2030 року на відновлення потрібно \$500 млрд, що відкриває можливості для приватного капіталу.

4. Реформи та дерегуляція. Уряд України впровадив спрощення для інвесторів, зокрема Закон «Про державну підтримку інвестиційних проектів із значними інвестиціями» (2021), який пропонує податкові пільги та супровід великих проектів.

5. Експортний потенціал аграрного сектору. Незважаючи на війну, аграрний сектор залишається ключовим, забезпечуючи 58% експорту у 2025 році. Інвестиції в переробку та логістику можуть посилити цей сектор.

Також основні можливості для інвестиційної діяльності в Україні в умовах війни висвітлені в таблиці 3.2. (дивитись у додатках).

Таблиця 3.2

Навіть у складних умовах війни інвестиційна діяльність не припиняється повністю. Попри загрози безпеці, економічну нестабільність і зруйновану інфраструктуру, бізнес адаптується, а держава шукає нові механізми залучення капіталу. Зокрема, інтерес інвесторів зберігається у сферах, пов'язаних із відбудовою, ІТ, енергетикою та військовими розробками. Зростає роль зовнішньої підтримки, адже міжнародні партнери не лише надають кошти, а й створюють сигнали довіри до країни. Водночас активізація внутрішніх інвестицій свідчить про те, що підприємці бачать

майбутнє і готові вкладати в нього. Усе це вказує на те, що інвестиції в умовах війни не лише можливі, а й мають потенціал стати основою для стійкого відновлення економіки після конфлікту.

3.3. Уроки для України: врахування успішного міжнародного досвіду

Міжнародний досвід залучення інвестицій у країнах із воєнними конфліктами, таких як Ірак, Боснія і Герцеговина, Сирія, Афганістан та Ємен, пропонує цінні уроки для України, яка прагне економічного відновлення в умовах війни. Аналіз успішних і проблемних кейсів дозволяє сформулювати стратегії, які допоможуть Україні залучити капітал, мінімізувати ризики та забезпечити стійке економічне зростання. У цьому параграфі розглянуто ключові уроки, практичні рекомендації та інструменти, які Україна може застосувати у своїх умовах.

Міжнародний досвід, зокрема провальні кейси в Сирії та Афганістані, демонструє, що корупція є однією з головних перешкод для залучення інвестицій. Непрозорі тендерні процедури, хабарництво та непередбачуваність у розподілі ресурсів відлякують інвесторів, навіть якщо проєкти мають високий потенціал. Уроки для України:

- Прозорі процедури: Успішний приклад Боснії і Герцеговини, де створення зон вільної торгівлі з чіткими правилами сприяло притоку капіталу, показує важливість прозорості.
- Антикорупційні інституції: Впровадження незалежних антикорупційних органів, подібних до тих, що діють у країнах ЄС, може підвищити довіру інвесторів.

- Цифрові платформи: Платформа Advantage Ukraine є кроком у правильному напрямку, але її ефективність залежить від відкритості даних про проєкти та контракти.

Для України є кілька рекомендацій:

1. Посилити роль UkraineInvest як єдиного вікна для інвесторів, забезпечивши повну прозорість процедур. Це дозволить інвесторам швидше отримувати необхідну інформацію та знижувати бюрократичні бар'єри, що значно спростить процес залучення інвестицій. Важливо також створити систему швидкого реагування на запити та потреби інвесторів.

2. Впровадити цифрові інструменти для моніторингу інвестиційних проєктів, подібно до систем, що використовуються в країнах Балтії. Це дозволить забезпечити більшу прозорість, ефективність і доступність інформації щодо стану проєктів, а також зробить процес управління інвестиціями більш зручним для державних органів та інвесторів.

3. Продовжити співпрацю з міжнародними організаціями, такими як Transparency International, для аудиту та сертифікації інвестиційних процесів. Це дозволить підвищити рівень довіри до інвестиційного клімату в Україні, забезпечити відповідність міжнародним стандартам та знизити корупційні ризики.

Успішні кейси, такі як залучення інвестицій в Ірак через контракти з ExxonMobil і BP, підкреслюють важливість механізмів страхування воєнних і політичних ризиків. Водночас провал проєктів у Сирії через санкції та в Ємені через бойові дії вказує на необхідність міжнародної підтримки для зниження ризиків шляхом:

- Страхування ризиків: Механізми, запропоновані MIGA та DFC, були ключовими для залучення капіталу в Ірак і Боснію. Вони знижують фінансові ризики для інвесторів.

- Міжнародні гарантії: Співпраця зі Світовим банком, ЄБРР та USAID може забезпечити додаткові гарантії для приватного сектору.

- Дипломатична підтримка: Активна участь у міжнародних конференціях, таких як Ukraine Recovery Conference, підвищує видимість інвестиційних можливостей.

Для покращення інвестиційного клімату в Україні та залучення іноземного капіталу в умовах воєнного конфлікту, необхідно впровадити кілька ключових ініціатив.

По-перше, розширити програми страхування воєнних ризиків через міжнародні організації, такі як MIGA, DFC та європейські інституції, охоплюючи ширший спектр секторів економіки. Це дозволить знизити інвестиційні ризики для іноземних інвесторів та сприятиме залученню капіталу в більш різноманітні галузі.

По-друге, створити спеціальний фонд гарантій для інвесторів, який підтримуватиметься міжнародними донорами, подібно до фондів, що діяли в Боснії після 1995 року. Такий фонд може стати важливим інструментом для зменшення ризиків для інвесторів і стимулювання довгострокових інвестицій. По-третє, активізувати дипломатичні зусилля для залучення інвестицій із країн G7, використовуючи міжнародні платформи, такі як G20 або ООН. Це дозволить залучити значні інвестиційні потоки від найбільших економік світу, а також підвищить міжнародну підтримку економічного відновлення України. Усі ці кроки сприятимуть стабілізації інвестиційного клімату і допоможуть Україні залучити необхідний капітал для відновлення економіки в післявоєнний період.

Міжнародний досвід показує, що інвестиції в країни з воєнними конфліктами найчастіше спрямовуються в сектори з високим потенціалом і швидкою окупністю. Наприклад, Ірак залучив капітал у нафтовий сектор, а Боснія – у туризм і енергетику.

Пріоритетні сектори для України, такі як енергетика, ІТ, агропромисловий комплекс і логістика, є привабливими для інвесторів через їхню стратегічну важливість. Зокрема, енергетика та ІТ-сектор є критичними для відновлення та розвитку економіки країни. Укладення довгострокових

контрактів та підтримка цих секторів забезпечують стабільність та передбачуваність для інвесторів навіть в умовах війни. Розвиток ІТ-сектору, як це було в Україні до війни, може стати важливим конкурентним перевагою, відкриваючи нові можливості для міжнародних інвестицій. Проекти з відновлення інфраструктури, зокрема відновлення доріг, мостів і портів, подібно до досвіду Боснії, мають високий мультиплікативний ефект на економіку, створюючи робочі місця та сприяючи розвитку інших секторів.

Зважаючи на уроки інших країн, Україні варто сконцентрувати зусилля на розвитку зеленої енергетики, таких як сонячна, вітрова енергія та біометан, використовуючи досвід Іраку в залученні великих міжнародних корпорацій. Цей сектор є перспективним, і інвестори можуть бути зацікавлені в довгострокових проектах, які відповідають сучасним екологічним вимогам. Також варто продовжити підтримку ІТ-сектору через податкові пільги та створення технологічних хабів, як це було в Польщі чи Естонії, що дозволить залучити інвестиції та сприятиме розвитку інноваційних технологій. Крім того, Україні слід розвивати індустріальні парки з готовою інфраструктурою, пропонуючи інвесторам пільгові умови, подібно до того, як це відбулося в Україні з парком М10 у Львівській області. Ці кроки допоможуть залучити інвестиції в ключові сектори та забезпечити стабільний розвиток економіки країни після війни. Перспективні сектори для України та міжнародні приклади показані у таблиці 3.3. (дивитись у додатках).

Таблиця 3.3

Проблемні кейси в Афганістані та Ємені підкреслюють, що відсутність базової інфраструктури та слабка координація між сторонами призводять до провалу проектів. Успішний досвід Боснії показує, що попереднє відновлення інфраструктури за підтримки міжнародних донорів створює умови для приватних інвестицій.

Незважаючи на можливості, Україна стикається з низкою викликів, які необхідно врахувати:

- Безпекові ризики: Продовження війни ускладнює залучення інвесторів у східні та південні регіони.
- Політична стабільність: Зміни в уряді чи законодавстві можуть підірвати довіру інвесторів.
- Конкуренція: Інші країни, що відновлюються, також конкурують за обмежений інвестиційний капітал.

Стратегія подолання цих викликів:

- Зосередити інвестиційні проєкти в безпечніших західних регіонах, таких як Львівська чи Івано-Франківська області.
- Забезпечити стабільність законодавства, зокрема щодо захисту прав інвесторів.
- Активізувати маркетинг інвестиційних можливостей на міжнародних платформах.

Отже, міжнародний досвід країн, таких як Ірак і Боснія, показує, що прозорість, страхування ризиків, фокус на перспективних секторах і міжнародна підтримка є ключовими для залучення інвестицій у конфліктних умовах. Для України це означає необхідність антикорупційних реформ, розвитку індустріальних парків і співпраці з MIGA та Світовим банком. Ці уроки допоможуть залучити капітал і прискорити економічне відновлення.

ВИСНОВКИ

Узагальнивши весь матеріал роботи можна зробити такі висновки. Перший розділ засвідчив, що інвестиційна діяльність у воєнний період набуває не лише економічного, а й стратегічного значення, перетворюючись на інструмент національної стійкості, адаптації й економічного відновлення. Теоретичний аналіз показав, що інвестиції у таких умовах виконують системоутворюючу функцію, впливаючи як на макро-, так і на мікрорівні: вони стимулюють ВВП, покращують зовнішньоекономічні позиції, модернізують виробництво, активізують інновації та сприяють зайнятості.

Аналіз економічної думки доводить, що інвестиційна діяльність посідає центральне місце в концепціях розвитку, починаючи з класичних і неокласичних шкіл, які акцентували на капіталі, ресурсах і технологіях, до кейнсіанства, що наголосило на необхідності державного втручання. Сучасні підходи — інституційні, еволюційні, неоінституційні — поглиблюють ці ідеї, висвітлюючи взаємозв'язок інвестицій із політичною стабільністю, інституційною спроможністю та інноваційною динамікою. Таким чином, теоретичне підґрунтя інвестиційної діяльності розвивалося разом із потребами економік, а в умовах війни актуалізуються саме ті підходи, які враховують роль держави, кризові виклики та потребу в стійких інституціях.

У кризовий час універсальні форми інвестування втрачають ефективність — замість них актуалізуються механізми відновлення та розвитку на стику державного, приватного та міжнародного партнерств. Відновлення інфраструктури, енергетичний сектор, агропромисловий комплекс і оборонна промисловість є стратегічно важливими для забезпечення базових функцій держави. ІТ-сектор і кібербезпека відкривають можливості для швидкого економічного зростання, тоді як соціальна сфера та логістика сприяють стабільності та гуманітарним потребам. Інвестиційні пріоритети також зазнають трансформації: замість орієнтації на прибутковість домінує

принцип забезпечення базових потреб, обороноздатності та соціальної згуртованості. Ключові пріоритети — відбудова інфраструктури, антикорупційні реформи і координація для залучення капіталу.

Загалом, інвестиційна діяльність у період війни трансформується в механізм довгострокового виживання й модернізації, вимагаючи переходу від короткотермінових рішень до стратегічного планування, з фокусом на національні інтереси. Комплексна інвестиційна політика має поєднувати антикризову, інноваційну та відновлювальну складові.

Другий розділ окреслює аналітичний зріз інвестицій у конфліктних регіонах, демонструючи критичне значення інституційної стійкості й міжнародної підтримки. Порівняння досвіду таких мирних країн, як Польща, Чехія, Сінгапур та країн з війною Ірак і Боснія, показало: наявність політичної стабільності, правових гарантій та стратегічної державної політики забезпечує капіталовкладення навіть у нестабільних умовах.

Успішні кейси (Ірак, Боснія) доводять, що навіть у надзвичайно складних умовах можлива ефективна реалізація інвестиційної стратегії за умови міжнародного партнерства, довгострокових контрактів, прозорих процедур і мультиплікаційного ефекту в обраних галузях. Натомість провальні приклади (Сирія, Ємен, Афганістан) виявили типові ризики: корупцію, відсутність координації, інституційну слабкість та дефіцит безпекових механізмів, що нівелюють навіть найперспективніші проекти.

Таким чином, війна не є абсолютним бар'єром для інвестицій, але потребує створення спеціалізованих умов захисту та стимулювання інвесторів. Результативна стратегія включає поєднання гарантій, цифрових інструментів, фокус на пріоритетних секторах, а також прозору взаємодію з донорами.

У третьому розділі проаналізовано сучасний інвестиційний клімат України в умовах повномасштабної війни. Встановлено, що основними

бар'єрами у нас залишаються безпекові ризики, макроекономічна нестабільність, обмежена правова захищеність інвесторів і низький рівень інституційної довіри. Разом із тим, спостерігається поступовий перехід до нової моделі залучення капіталу — через цифровізацію, дерегуляцію, створення індустріальних парків і активну міжнародну підтримку.

Зіставлення з міжнародним досвідом дозволяє виокремити ключові передумови активізації інвестицій: верховенство права, міжнародне страхування ризиків, стратегічна галузева орієнтація, інфраструктурна модернізація в безпечних регіонах та ефективна економічна дипломатія. Таким чином, Україна має унікальний шанс використати війну як каталізатор трансформаційної модернізації, формуючи не лише інвестиційно привабливу, але й конкурентоспроможну економіку.

У цьому контексті інвестиції відіграють роль не лише джерела фінансування відбудови, а й інструменту стратегічного переосмислення національного розвитку. Для цього потрібна нова інвестиційна культура, що базується на довірі, відкритості, передбачуваності та партнерстві між державою, бізнесом і міжнародною спільнотою.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Бенч Н. В умовах війни: що відбувається у будівельному секторі. 2023. URL: <https://interfax.com.ua/news/blog/896001.html>
2. Закон України про інвестиційну діяльність URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1560-12#Text>
3. Білик Р. С., Гаврилюк О. В. Сучасні проблеми залучення інвестиційних ресурсів в економіку України. Регіональна економіка. 2022. № 3 (105). С. 106–111. URL: https://re.gov.ua/re202203/re202203_106_BilykRS,HavrylyukOV.pdf
4. Державна служба геології та надр України. Щорічник Мінеральні ресурси України. 2021. URL: https://geoinf.kiev.ua/wp/wp-content/uploads/2021/11/m_r_2021.pdf
5. Державна служба статистики України. Демографічний щорічник України - 2022. Київ, 2023. URL: https://www.ukrstat.gov.ua/druk/publicat/kat_u/2021/zb/10/dem_2020.pdf
6. Державна служба статистики України. Статистичний щорічник України. 2022. URL: https://ukrstat.gov.ua/druk/publicat/kat_u/2023/zb/11/year_22_u.pdf
7. Державна служба статистики України. Транспорт України. 2022. URL: https://ukrstat.gov.ua/druk/publicat/kat_u/2023/zb/10/zb_Trans_22.pdf
8. Зробок О., Задольський А. Прямі іноземні інвестиції в Україну: проблеми та шляхи їх вирішення. URL: <https://ela.kpi.ua/bitstream/123456789/24066/1/S.67.pdf>
9. Індекс інвестиційної привабливості України 2023. URL: https://eba.com.ua/wp-content/uploads/2023/12/EBA-InvestIndex_-2023-UA.pdf
10. Інвестиційна діяльність в Україні за 2022 рік. URL: <https://www.me.gov.ua/Documents/Detail?lang=uk-UA&id=b6d0940d-2443-41c4-82ec-86e6d2e56973&title=InvestitsiinaDiialnistVUkrainiZa2022-Rik>

11. Кравченко М., Павленко Т. Проблеми забезпечення інвестиційної привабливості вітчизняних підприємств: макроекономічні аспекти. Економіка та суспільство. 2022. №44. URL: <https://economyandsociety.in.ua/index.php/journal/article/view/1887/1817>
12. Кравченко М., Павленко Т. Проблеми забезпечення інвестиційної привабливості вітчизняних підприємств: макроекономічні аспекти. Економіка та суспільство. 2022. №44. URL: <https://doi.org/10.32782/2524-0072/2022-44-104>
13. Куди інвестувати під час війни. URL: https://finance.ua/ua/saving/kudy-investuvaty-pid-czas-vijny#headline_4
14. Недашківський В. Енергетична інфраструктура в Україні: чи помічниця їй зелена енергетика. 2021. URL: <https://finance.ua/ua/goodtoknow/energytyczna-infrastruktura-v-ukraini>
15. Нейтер Р. Втрати на \$40 млрд: як через війну страждає аграрний сектор України. Економічна правда. 2022. URL: <https://www.epravda.com.ua/columns/2022/12/19/695167/>
16. Нечипорук О. Проблема залучення іноземних інвестицій в Україні під час війни. Економіка та суспільство. 2023. № 54. URL: <https://economyandsociety.in.ua/index.php/journal/article/view/2714>
17. Нікольчук Ю. М., Лопатовська О. О. Інвестиційна привабливість України: основні тенденції, проблеми та ключові вектори вирішення. Innovation and Sustainability. 2023. № 1. С. 164–175. URL: <https://ins.vntu.edu.ua/index.php/ins/article/view/158/159>
18. Нікольчук Ю. М., Лопатовська О. О. Інвестиційна привабливість України: основні тенденції, проблеми та ключові вектори вирішення. Innovation and Sustainability. 2023. № 1. URL: <https://ins.vntu.edu.ua/index.php/ins/article/view/158>
19. Офіційний сайт Європейської Бізнес Асоціації. URL: <https://eba.com.ua/>

20. Офіційний сайт Міністерства економіки України. URL: <https://www.me.gov.ua/>
21. Офіційний сайт Міністерства економіки України. Інформаційно-аналітичні матеріали щодо інвестиційного клімату в Україні. URL: <http://surl.li/nnnct>
22. Офіційний сайт Міністерства фінансів України. URL: <http://minfin.gov.ua>
23. Офіційний сайт Національного банку України. URL: <https://bank.gov.ua/ua/statistic/sector-external>
24. Панухник О. В. Війна та український бізнес: матеріали VIII Міжнар. наук.-практ. конференції «Формування механізму зміцнення конкурентних позицій національних економічних систем у глобальному, регіональному та локальному вимірах» (м. Тернопіль, 01–02 червня 2022 р.). Тернопіль: ФОП Паляниця В.А., 2022. С. 32–34. URL: https://elartu.tntu.edu.ua/bitstream/lib/38479/2/FMZKPNES_2022_Panukhnyk_O-War_and_ukrainian_business_32-34.pdf
25. Павленко О. Г. Проблеми та перспективи підвищення інвестиційної привабливості металургійної галузі України. Ефективна економіка. 2018. № 11. URL: <http://www.economy.nayka.com.ua/?op=1&z=6712>
26. Павлишин О. Індекс інвестиційної привабливості України через війну сягнув мінімуму з 2013 року. 2022. Економічна правда. URL: <http://surl.li/nnncy>
27. Підтримка інвестицій у промисловість України в умовах війни та повоєнного відновлення. 2023. URL: <https://niss.gov.ua/news/komentari-ekspertiv/pidtrymka-investytsiy-u-promyslovist-ukrayiny-v-umovakh-viyny-ta>
28. Прямі іноземні інвестиції (ПІІ) в Україну. URL: <https://index.minfin.com.ua/ua/economy/fdi/> (дата звернення: 15.01.2024).
29. Свириденко Ю. Країна можливостей: чому інвестор прийде в Україну. URL: <https://www.epravda.com.ua/columns/2022/09/29/691997/> (дата звернення: 20.01.2024).

30. Сайт Міністерства фінансів України. URL: <https://index.minfin.com.ua/ua/economy/fdi/> (дата звернення: 21.11.2023).
31. Стан розвитку IT-індустрії в Україні. 2020. URL: <https://www.smedevelopment.info/articles/get/132/>
32. Стратегія розвитку промисловості України до 2030 року. URL: <http://surl.li/nnnbw>
33. Тимошенко Н., Вишнеvsька А. Аналіз інвестиційної привабливості економіки України. Бізнес, інновації, менеджмент: проблеми та перспективи. 2023. URL: <http://confmanagement.kpi.ua/proc/article/view/272016>
34. Чернега В., Полозун А., Касьян А. Сучасні тенденції інвестування в Україні. Економіка та суспільство. 2022. № 44. URL: <https://economyandsociety.in.ua/index.php/journal/article/view/1849/1783>
35. Advantage Ukraine: The investment initiative of the Government of Ukraine. 2022. URL: <https://advantageukraine.com>
36. Arons S. Ukraine Reconstruction May Cost \$1.1 Trillion, EIB Head Says. URL: <https://www.bnnbloomberg.ca/ukraine-reconstruction-may-cost-1-1-trillion-eib-head-says-1.1781648>

ДОДАТКИ

Таблиця 1.1

Класифікація інвестицій за основними ознаками

Ознака класифікації	Види інвестицій
За об'єктом вкладення	Реальні, фінансові, Нематеріальні активи
За джерелом фінансування	Державні, приватні, іноземні
За терміном вкладення	Короткострокові, середньострокові, довгострокові
За метою вкладення	Прямі, портфельні, венчурні

Джерело: [15]

Таблиця 1.2.

Вплив інвестицій на макроекономічні показники

Показник	Вплив інвестицій
ВВП	Зростання за рахунок збільшення виробництва
Рівень безробіття	Зниження через створення нових робочих місць
Інфляція	Можливе зростання через збільшення попиту
Платіжний баланс	Покращення за рахунок притоку іноземного капіталу

Джерело: [2]

Таблиця 1.3

Критерій класифікації	Основні форми інвестиційної діяльності
За об'єктом інвестування	Матеріальні (основний капітал, нерухомість, інфраструктура), нематеріальні (патенти, ліцензії, бренд, інтелектуальна власність)
За способом реалізації	Прямі інвестиції (безпосереднє вкладення у підприємство), непрямі (через посередників, фонди), проектні (на основі інвестпроекту)
За формою участі інвестора	Індивідуальні, колективні (інвестиційні фонди, трасти), інституційні (страхові, пенсійні фонди тощо)

Критерій класифікації	Основні форми інвестиційної діяльності
За джерелами походження	Внутрішні (національні), зовнішні (іноземні), спільні (міжнародні фінансові організації, донори)
За формою власності капіталу	Приватні, державні, змішані
За правовою основою	Установчі інвестиції (створення підприємств), пайова участь, концесійні угоди, державно-приватне партнерство, міжнародні грантові форми

Джерело: власна розробка автора

Таблиця 1.4

Характеристики основних напрямів інвестицій у період воєнних конфліктів

Напрямок інвестицій	Основні об'єкти	Рівень ризику	Термін окупності	Стратегічне значення
Відновлення інфраструктури	Дороги, мости, комунікації	Високий	Довгостроковий	Високе
Енергетичний сектор	Електростанції, ВДЕ	Середній	Середньостроковий	Критичне
Агропромисловий комплекс	Сільське господарство, переробка	Середній	Коротко- /середньостроковий	Високе
Оборонна промисловість	Військова техніка, технології	Високий	Середньостроковий	Критичне
ІТ та кібербезпека	Програмне забезпечення, кіберзахист	Низький	Короткостроковий	Високе
Соціальна сфера	Лікарні, школи, житло	Середній	Довгостроковий	Середнє

Логістика та транспорт	Склади, транспорт	Середній	Середньостроковий	Високе
------------------------	-------------------	----------	-------------------	--------

Джерело: [17]

Таблиця 1.5

Переваги та виклики інвестиційних напрямів у воєнний період

Напрямок	Переваги	Виклики
Відновлення інфраструктури	Високий соціальний ефект, міжнародна підтримка	Ризик повторних руйнувань, довгострокова окупність
Енергетичний сектор	Забезпечення енергобезпеки, середньострокова окупність	Високі капітальні витрати, залежність від технологій
Агропромисловий комплекс	Швидка окупність, продовольча безпека	Погодні ризики, логістичні проблеми
Оборонна промисловість	Державні гарантії, стратегічна важливість	Високі ризики, залежність від фінансування
ІТ та кібербезпека	Низький ризик, експортний потенціал	Конкуренція за кваліфіковані кадри
Соціальна сфера	Соціальна стабільність, гуманітарна підтримка	Обмежене фінансування, довгострокова окупність
Логістика та транспорт	Забезпечення постачання, гнучкість	Ризик атак на логістичні об'єкти

Джерело: [26]

Таблиця 2.1

Чистий приплив ПІІ (% до ВВП)

Країна	2023 (% до ВВП)	2024 (% до ВВП)	Прогноз 2025 (% до ВВП)
Сирія	0,5	0,4	0,3
Ємен	0,2	0,1	0,1
Польща	4,5	4,8	5,0
Чехія	4,0	4,2	4,5
Сінгапур	10,2	10,5	11,0

Джерела: [19]

Таблиця 2.2

Індекс інвестиційної привабливості (за шкалою 1-5)

Країна	2023	2024	Прогноз 2025
--------	------	------	--------------

Сирія	1,20	1,15	1,10
Ємен	1,10	1,05	1,00
Польща	3,80	3,90	4,00
Чехія	3,70	3,85	3,90
Сінгапур	4,50	4,60	4,70

Джерела: [18-20]

Таблиця 2.3

Індекс політичної стабільності та безпеки (за шкалою -2.5 до +2.5)

Країна	2023	2024	Прогноз 2025
Сирія	-2,8	-2,9	-3,0
Ємен	-2,7	-2,8	-2,9
Польща	0,8	0,9	1,0
Чехія	0,9	1,0	1,1
Сінгапур	1,8	1,9	2,0

Джерело: [21]

Таблиця 2.4

Основні сектори інвестування (2024-2025)

Країна	Основні сектори інвестування
Сирія	Гуманітарна допомога, базова інфраструктура
Ємен	Продовольча безпека, гуманітарні проекти
Польща	Автомобілебудування, ІТ, відновлювальна енергетика
Чехія	Промисловість, ІТ, фармацевтика
Сінгапур	Фінтех, біотехнології, ШІ, логістика

Джерело: [30]

Таблиця 2.5

Програми державної підтримки інвесторів

Країна	Основні програми підтримки
Сирія	Обмежені програми через політичну нестабільність
Ємен	Відсутність системних програм
Польща	Податкові пільги, індустріальні парки
Чехія	Гранти для високотехнологічних компаній
Сінгапур	Податкові стимули, інноваційні хаби

Джерело: [20-22]

Таблиця 2.6

Проблеми та наслідки інвестиційних проєктів у Сирії

Проблема	Опис	Наслідки
Безпекові ризики	Активні бойові дії в ключових регіонах	Зупинка проєктів, втрата капіталу
Міжнародні санкції	Обмеження на фінансування та доступ до технологій	Відмова інвесторів від участі
Корупція	Непрозорий розподіл контрактів	Недовіра інвесторів, низький приплив капіталу

Джерело: власна розробка автора

Таблиця 2.7

Проблема	Рішення
1. Безпекові ризики	Створення безпечних зон за участі міжнародних організацій
2. Корупція та непрозорість	Впровадження антикорупційних заходів і прозорих процедур
3. Санкції, ізоляція	Пошук міжнародних партнерів і альтернативних джерел фінансування
4. Слабка інфраструктура	Пріоритетне відновлення доріг, енергетики, логістики
5. Відсутність координації	Узгоджена стратегія між державою, бізнесом і донорами
6. Цифрова прозорість	Платформи для моніторингу проєктів і відкритого доступу до інформації
7. Гарантії для інвесторів	Страхування та фінансові інструменти від MIGA, Світового банку тощо

Джерело: власна розробка автора

Рис 3.1

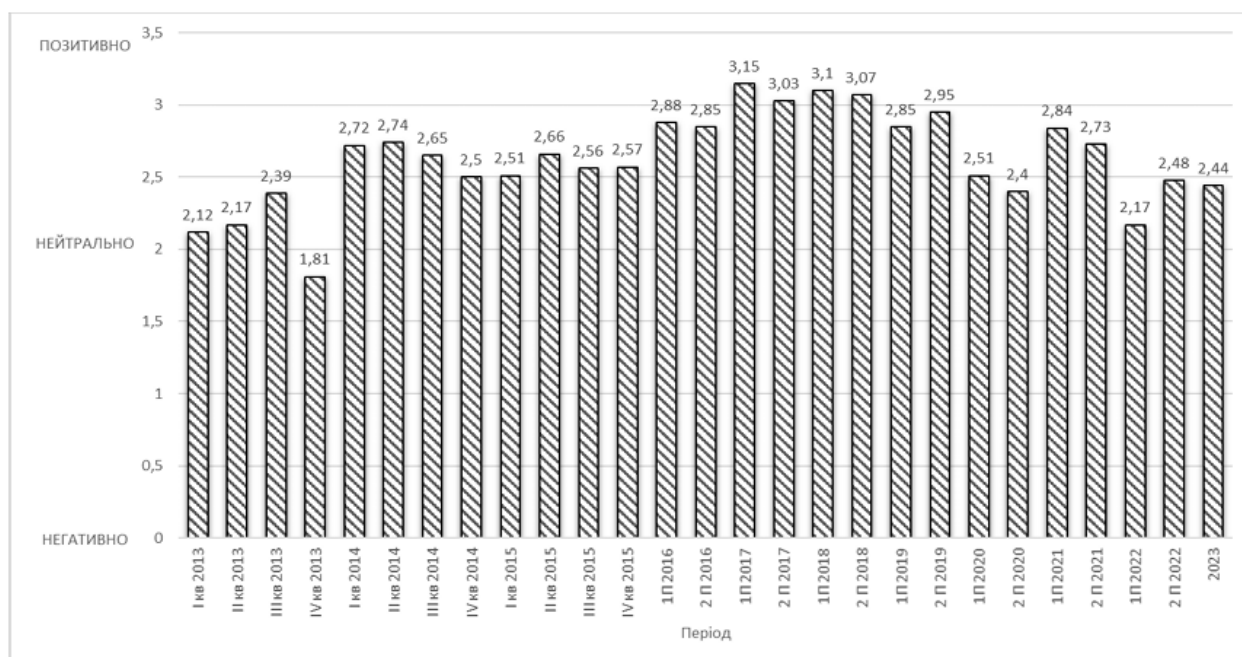

Рис. 3.1. Динаміка індексу інвестиційної привабливості України
(2013–2023 рр.)

Джерело: [29]

Рис 3.2

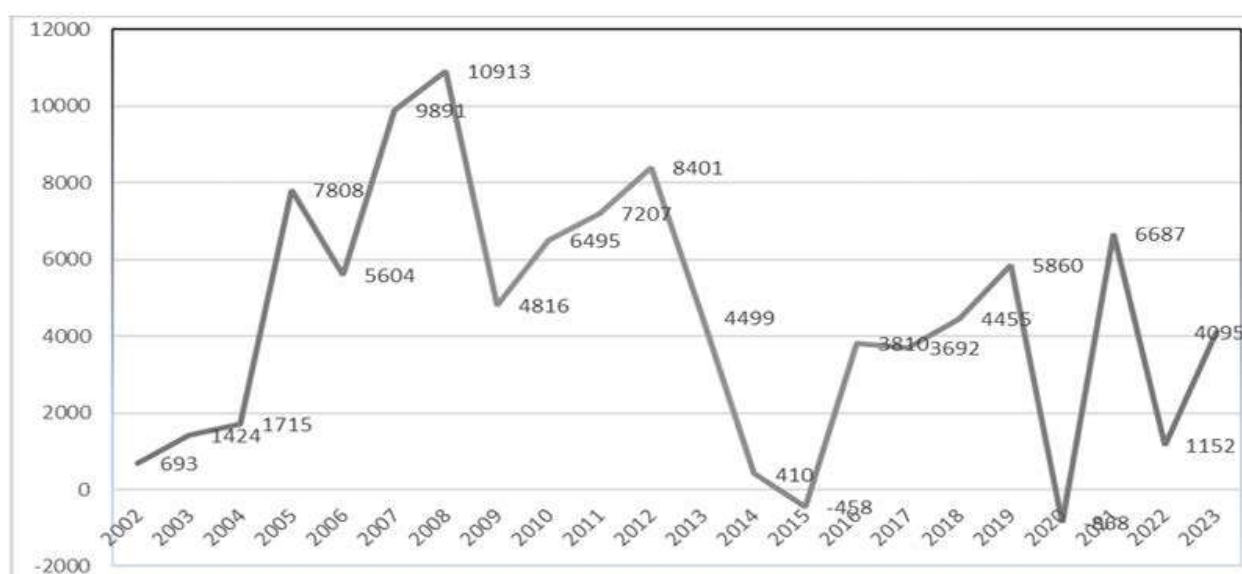

Рис. 3.2. Прямі іноземні інвестиції в Україну, 2002–2023 рр. (млн дол.)

Джерело: [29]

Таблиця 3.1

Основні виклики інвестиційної діяльності в Україні в умовах війни

Виклик	Опис	Вплив на інвесторів
Руйнування інфраструктури	Знищення доріг, заводів, енергосистем	Збільшення витрат на логістику та відновлення
Ризики безпеки	Загроза обстрілів, нестабільність у регіонах	Скорочення інтересу до довгострокових проектів
Економічна нестабільність	Інфляція, зростання цін, перебої з постачанням	Непередбачуваність фінансових прогнозів
Обмеження ринків	Проблеми з експортом через блокаду портів і торговельні бар'єри	Зниження привабливості експортних секторів
Відтік ресурсів	Еміграція робочої сили, релокація бізнесу	Дефіцит кадрів і зменшення внутрішнього капіталу

Джерело: [33]

Таблиця 3.2

Основні можливості для інвестиційної діяльності в Україні в умовах війни

Можливість	Опис	Потенціал для інвесторів
Міжнародна підтримка	Фінансування від ЄС, МВФ, Світового банку	Зменшення ризиків через гарантії партнерів
Нові сектори	Зростання defense tech, IT, кібербезпеки	Високий потенціал для інноваційних компаній
Відновлення інфраструктури	Потреба у відбудові доріг, енергосистем, житла	Довгострокові проекти з високою рентабельністю
Реформи та дерегуляція	Податкові пільги, спрощення процедур для інвесторів	Зниження бюрократичних бар'єрів
Аграрний сектор	Експорт зернових, олії, переробка	Стабільний попит на глобальному ринку

Джерело: [29]

Таблиця 3.3

Перспективні сектори для України та міжнародні приклади

Сектор	Потенціал для України	Міжнародний приклад
Енергетика	Зелена енергія, біометан	Ірак: інвестиції в нафтові родовища (\$50 млрд)
ІТ та інновації	Розвиток стартапів, R&D-центри	Індія: ІТ-хаби в умовах економічної кризи
Агропромисловий комплекс	Експорт зерна, переробка	Бразилія: інвестиції в агроекспорт
Логістика	Відновлення портів, транспортних коридорів	Боснія: реконструкція інфраструктури

Джерело: [3]